

Jelena Badovinac

Drugačiji udžbenik

Milena Minkova i Terence Tunberg,
*Readings and exercises in Latin prose composition from
Antiquity to the Renaissance.*
Focus Publishing, Newburyport,
Massachusetts, 2004.

Ono po čemu se ovaj udžbenik razlikuje od ostalih udžbenika latinskog jezika na koje smo dosad navikli jest, prvo, činjenica da u njemu ne nalazimo obrađene gramatičke strukture i kategorije niti civilizacijske teme, a drugo, zadaci nisu usmjereni na prevođenje s engleskog na latinski ili obrnuto, već na proces čitanja i razumijevanja latinskog jezika. Dakle, osnovni cilj nije razviti sposobnost prepoznavanja jezičnih struktura, već sposobnost njihove aktivne produkcije. Također novinu nam predstavlja i sam izbor tekstova. Naime, ponuđeni tekstovi nisu ograničeni samo na period antike niti su zastupljeni samo antički autori, nego se protežu od razdoblja Rimske republike pa sve do renesanse, tako da u udžbeniku možemo pronaći tekstove Cicerona, Cezara i Plauta, no isto tako i Elreda, Thomasa Morea i Erazma Roterdamskog.

Udžbenik je namijenjen prvenstveno studentima, ali i učenicima koji bi se željeli okušati u pisanju na latinskom. Rezultat je ideje da će učenici i studenti koji su prisiljeni misliti na latinskom prilikom odgovaranja na zadana pitanja mnogo brže i okretnije sastavljati latinske rečenice od onih koji prevode s materinjeg jezika na latinski ili obrnuto, te će ujedno biti sposobni s većom lakoćom i temeljitijim razumijevanjem čitati tekstove iz područja latinske književnosti.

Udžbenik je koncipiran kao antologija latinskih tekstova sa zadacima. Sastoji se od dvadeset i pet poglavlja, a svako je poglavlje podijeljeno u tri razine: prvu razinu čine tekst i zadaci koji se na njega odnose, potom slijedi niz fraza od kojih neke moraju biti iskorištene prilikom pisanja sastavka, a na kraju je dana poslovice čije značenje treba biti objašnjeno u još jednom sastavku. Fraze i poslovice su izvedene i prilagođene iz djela Erazma Roterdamskog *Adagia* i *De copia*.

Tekstovi nisu poredani kronološki niti su žanrovski grupirani. Tako iza Plautovog djela *Curculio* slijedi *Utopia* Thomasa Morea ili iza Ciceronovih *Tusculanae disputationes* slijedi Abelardova *Historia calamitatum*. Jednako su zastupljene epistolografija, historiografija, filozofski spisi, komedija itd.

Na početku svakog poglavlja navedeni su gramatički sadržaji na kojima će se temeljiti zadaci, npr. struktura jednostavne rečenice, bezlični glagoli, oratio obliqua itd. Zanimljivo je da u udžbeniku ne postoji gramatički komentar uz tekstove, već je učenicima i studentima prepušteno da se sami služe gramatičkim priručnicima kako bi došli do rješenja. Navedeni gramatički priručnici su: Allen and Greenough's New Latin Grammar (Newburyport MA, 2001.), Bradley's Arnold Latine Prose Composition (London, 2001.) i M. Minkova, Introduction to Latine Prose Composition (London, 2001.).

Što se tiče komentara vezanog za vokabular, ponuđena su objašnjenja samo onih riječi koje se ne nalaze u rječniku Lewisa i Shorta, no takvih je u čitavom udžbeniku svega šest.

U svakom poglavlju nakon teksta slijedi niz od nekoliko zadataka koji se odnose na pročitani tekst. Zadaci su koncipirani ili kao pitanja vezana za razumijevanje teksta ili kao rečenice i odlomci koje treba preoblikovati, ispraviti ili nadopuniti.

Nakon zadataka vezanih za tekst slijedi niz od desetak latinskih fraza, npr. izrazi za ljubav, prijateljstvo, nadu, zadovoljstvo, namjeru, sumnju, odobravanje, neodobravanje i mnogi drugi. U zadatku koji slijedi potrebno je napisati kratak sastavak i pri tome upotrijebiti neku od navedenih fraza. Početak sastavka uvijek je zadan rečenicom ili dvije. Primjera radi jedan od zadanih početaka glasi: „Sunt homines qui, si difficultates patiantur, facile a spe abiciantur atque frangantur. Semper tamen putavi...“. U njemu trebaju biti upotrebljene fraze za izražavanje nade (str. 48).

Nakon zadatka s frazama slijedi poslovice uz koju je navedeno ime i djelo autora u kojem se pojavljuje. Kratko i jasno je navedeno njeno doslovno značenje, ali je objašnjeno i preneseno. Danu poslovice nije potrebno zapamtiti, nego je, slično kao i s frazama, potrebno napisati kratak sastavak (kojemu je opet zadan početak), ali ovoga puta nije potrebno upotrijebiti poslovice, već sastavkom prikazati njezino značenje. Primjerice uz ponuđenu poslovice Scopae dissolutae (Cicero, Orator, 71, 235) zadani početak sastavka glasi: „Inter terrae motus, turbines, diluvia facile perspici licet num quis animi fortitudinem possideat. Sunt enim qui...“(str. 19).

Budući da se dosada ovakva perspektiva postavljanja zadataka na nastavi latinskog jezika nije primjenjivala, potrebno je uložiti mnogo truda i vremena da bi ih se riješilo. Upravo se u tome očituje čar ovog udžbenika jer u postavljenim zadacima imamo mogućnost sve dosad naučeno izvježbati, ali i praktično primijeniti, a samim time i pohraniti u dugoročno pamćenje.

Dakako, najzahtjevniji, ali svakako i najkorisniji dio predstavljaju sastavci koje je potrebno napisati. Osim što moramo izreći svoje misli na latinskom, a to je već samo po sebi teško, moramo ih izreći u duhu latinskog jezika, poštujući pritom sintaktične i morfološke norme klasičnog latinizeta, te uvijek tražiti potvrde kod latinskih autora, što predstavlja pravi izazov.

S obzirom na to da se u današnje vrijeme nastava latinskog jezika svodi na prevođenje i učenje gramatičkih oblika i riječi napamet (a da pritom ne spomin-

jem kako su na takav način učili i naši roditelji, ali i djedovi i bake), te s obzirom na to da je učenički stav prema latinskom izrazito negativan jer ga doživljavaju potpuno beskorisnim i suhoparnim predmetom te se žele što prije riješiti nužnog zla, smatram da bi ovakva vrsta udžbenika donijela pozitivnu promjenu i nadahnula ne samo učenike, već i profesore.

Naime, već bi se samim izborom tekstova kod učenika razvila svijest kako latinski jezik nije doživio krah padom Zapadnog odnosno Istočnog Rimskog Carstva. Čitanjem Ciceronovih i Erazmovih tekstova uvidjeli bi, iako je riječ o golemom vremenskom razmaku, da je jezik ostao nepromijenjen u pisanom obliku.

Gramatički sadržaji ne bi više bili samo oblici koje je potrebno zapamtiti, nego oblici koje učenici mogu, odnosno moraju upotrijebiti prilikom rješavanja zadataka. Sve to skupa pridonijelo bi boljem razumijevanju i lakšem pamćenju gramatičkih sadržaja.

Ponuđene fraze, osim što moraju biti upotrebljene prilikom pisanja sastavka, mogu biti kreativno iskorištene u druge svrhe. Primjerice, neki od izraza mogli bi biti iskorišteni za stvaranje igrokaza u kojem bi sudjelovalo više učenika, ili bi se mogle organizirati razne radionice. Uistinu, bezbroj je mogućnosti u kojima bismo latinski mogli učiniti življim i zanimljivijim. Stoga se krajnji rezultat ne bi očitovao samo u aktivnoj produkciji savladanog gradiva, već u apsolutno boljem, bržem, temeljitijem i instinktivijem razumijevanju izvornih tekstova iz područja latinske književnosti.